

Олена Рибій,

*кандидатка політичних наук, наукова співробітниця,
Університет Базелю (Швейцарія)
olena.rybiy@unibas.ch*

Тетяна Павлюк,

*магістриня 2 р. н. кафедри соціології,
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»
tetiana.pavliuk@ukma.edu.ua*

КОАЛІЦІЙНІ ІНІЦІАТИВИ У ПОВНОМАСШТАБНІЙ ВІЙНІ: ЯК ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНУВАЛИСЯ У БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНУ

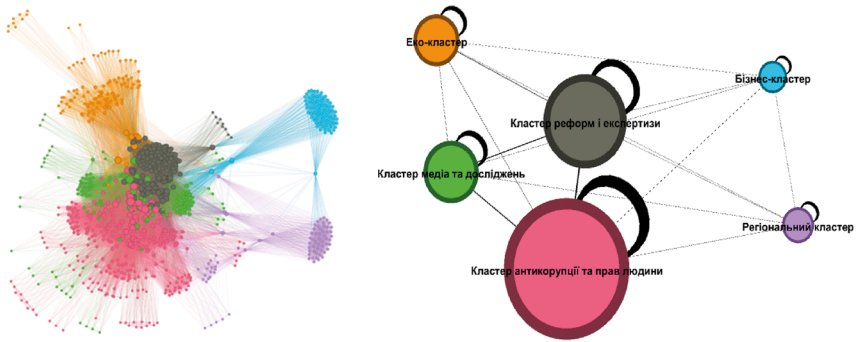
З початком повномасштабної війни в Україні відбувся безпрецедентний сплеск солідарності та активної взаємодії громадянського суспільства на низовому рівні. Однак цікавим є питання, наскільки ефективною стала ця мобілізація на мезорівні організацій громадянського суспільства та які форми співпраці набули поширення внаслідок зовнішньої загрози для виживання країни. Власне, громадські організації зіткнулися з необхідністю швидкого об'єднання задля швидкої і ефективного відповіді на нові виклики війни. Широкого поширення набули спільні ініціативи, постійні та одноразові коаліції, які ставили перед собою різні завдання — від документування воєнних злочинів до забезпечення гуманітарної допомоги, адвокації міжнародної підтримки та контролю за діями уряду.

Коаліції громадських організацій є організаційними гібридами, що за своєю сутністю є формальними чи неформальними альянсами між організаціями громадянського суспільства (ОГС) та ініціативами, що об'єднані спільними цінностями і співпрацюють, зазвичай короткостроково, над спільним за-

вданням. Сучасні дослідники визнають важливу роль коаліцій як складових соціальних рухів і їхню значущість як елементів громадянського суспільства та каталізаторів трансформаційних змін у країні (Rybiy, 2024). У цьому дослідженні ми застосовуємо мережевий аналіз до дослідження коаліцій ОГС, які з'явилися у значній кількості у перший рік повномасштабного вторгнення у відповідь на виклики, пов'язані з війною. Цей аналіз дає можливість визначити позиції і ролі ОГС у загальній мережі акторів, що співпрацювали разом для забезпечення перемоги України на основі зв'язків співпраці та спільного членства в коаліціях ОГС. Гіпотеза статті: сплеск співпраці під час початкової фази повномасштабної війни, спричинений екстернальним шоком і потребою негайної адаптації та реагування, був значним, але тимчасовим явищем.

Мережевий аналіз допоміг ідентифікувати ключові зв'язки між громадськими організаціями та визначити структуру їхніх взаємодій. Під час аналізу було зібрано дані про 67 одноразових коаліцій і 7 постійних, що утворилися у перші пів року після початку вторгнення, а також про 30 одноразових ініціатив у період наступного пів року для порівняльної перспективи. На основі зібраних даних було побудовано дворівневу (бі-партитну) мережу, яка охоплює загалом 991 суб'єкта, а також однорівневу мережу акторів, об'єднаних спільним членством в ініціативах. Серед суб'єктів дворівневої мережі: 917 — це актори (громадські організації, ініціативи, освітні установи, бізнес, профспілки тощо), а 74 — коаліції (як одноразові (публічні заяви), так і постійні). Дані показали, що більшість акторів мережі переважно зареєстровані у Києві (480), решта (418) — в інших регіонах України. Більшість акторів є громадськими організаціями (610). Серед усіх акторів 586 (64 %) є периферійними, що означає їхній слабкий зв'язок із мережею: вони брали участь лише в одній коаліції або підписували лише одну публічну заяву. Центральне ядро мережі сформували приблизно 11 % організацій, які мали найбільшу кількість зв'язків і були найактивнішими учасниками спільних ініціатив.

За допомогою кластеризації, аналіз виявив шість основних груп акторів, які можна умовно поділити на: антикорупційні ініціативи та правозахисні організації, медіа та дослідницькі центри, ОГС, що працюють на просування реформ, екологічні організації, бізнес-асоціації, кластер регіональних організацій та ініціатив. Найбільш інтегрованими в загальну структуру мережі виявилися перші три групи, що мають найтісніші зв'язки між собою та центральні позиції в мережі (рис. 1).

Рис. 1. Мережа акторів із кластерами, позначеними різними кольорами (ліворуч), і розподіл шести кластерів, розмір яких пропорційний кількості зв'язків

Аналіз коаліційної діяльності українських громадських організацій під час повномасштабного вторгнення показав, що громадянське суспільство має великий потенціал до об'єднання на тлі екзистенційних криз. Зміни в патернах мережевих взаємодій показують, що в часи криз і потрясінь навіть ізольовані групи відіграють важливі ролі, хоча без активних і постійних посередників вони з часом повертаються до периферійних позицій у загальній канві проактивної громадської спільноти.

Надзвичайні умови, з якими зіткнулося громадянське суспільство через війну, мобілізували зазвичай ізольовані класери акторів. Принаймні, спорадична співпраця та початко-

вий контакт серед різних секторів і акторів відбулися навколо нагальних соціальних і безпекових проблем. На жаль, за відсутності проактивних дій акторів, які діють як брокери в системі, периферійні актори можуть зникнути з радарів ядра мережі. Краща інтеграція «організацій-містків» у мережу дасть змогу вивільнити прихований потенціал до зміцнення міжрегіональної та міжсекторальної співпраці в громадянському суспільстві.

Зрештою, гіпотеза статті частково підтвердилася. Початковий сплеск коаліційної діяльності на ранньому етапі війни виявився тимчасовим явищем, що підтверджується систематичним зниженням кількості публічних заяв протягом першого року повномасштабного вторгнення. Результати коаліційних ініціатив потребують подальшого аналізу, щоб визначити, чи призвели вони до довготривалих позитивних змін і чи вдалося українським громадським організаціям спрямувати спорадичні спільні зусилля у більш системну та довготривалу роботу у рамках сталих платформ для взаємодії.

Список використаних джерел

- Volovchuk, N. (2024). *Ukrainian civil society: Past lessons and future possibilities*. *Studia Philosophica Estonica*, 17, 1–XX.
- Rybiy, O. (2024). Coalitions of civil society organizations in Ukraine: Role, types, and impact. *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*, 32 (1), 61–84. <https://doi.org/10.53483/MDTW4967>.
- Kuts, S. (2006). *Civil society in Ukraine: "Driving engine or spare wheel for change?"* CIVICUS Civil Society Index Report for Ukraine. https://www.civicus.org/media/CSI_Ukraine_Country_Report.pdf.
- Shapovalova, N., & Burlyuk, O. (Eds.). (2018). *Civil society and change in Ukraine post-Euromaidan: An introduction*. In N. Shapovalova & O. Burlyuk (Eds.), *Civil society in post-Euromaidan Ukraine: From revolution to consolidation* (pp. 11–40). Ibidem-Verlag.